

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานท้องถิ่นบ้านอีสานช่องยูทูป THAI TALE

Humor Strategies in Isan Folk Tales
on THAI TALE YouTube channelธีรพงศ์ มีโชค¹Teerapong Meepoke¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานท้องถิ่นบ้านอีสานช่องยูทูป THAI TALE โดยคัดเลือกวิดีโอที่มีจำนวนผู้เข้าชมมากกว่า 1,000,000 ครั้ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 จำนวน 62 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า นิทานท้องถิ่นอีสานช่องยูทูป THAI TALE ปรากฏกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันจำนวนทั้งสิ้น 12 กลวิธี แบ่งเป็นกลวิธีด้านเนื้อหา 6 กลวิธี ได้แก่ 1) การหักมุม 2) การล้อเลียน 3) การตีความผิด 4) การสร้างเรื่องสับสน 5) การกล่าวขัดแย้งกับพฤติกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้น 6) การใช้ตรรกะที่ผิด และกลวิธีด้านภาษา 6 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้คำกำกวม 2) การใช้คำพ้อง 3) การใช้สัญลักษณ์ 4) การกล่าวเกินจริง 5) การแปลสำนวนตามความหมายประจำ 6) การใช้การพรรณนาหรือบรรยายอย่างตรง ๆ

คำสำคัญ: อารมณ์ขัน กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน นิทานท้องถิ่น

Abstract

This article aims to analyze the humor strategies in Isan Folk Tales on THAI TALE YouTube channel by selecting 62 videos with more than 1,000,000 views from February 2017 - December 2018. The results of the study revealed that the Isan Folk Tales on THAI TALE YouTube channel have 12 humor strategies, divided into 6 contents strategies as follows: 1) plot twisting, 2) parody, 3) misinterpretation, 4) be

¹ ครู โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี

*Corresponding author; email: sasom07@hotmail.com

indecent, 5) contradicting recent behavior, 6) false logic, and 6 language strategies as follows: 1) ambiguity, 2) synonyms, 3) symbols, 4) exaggeration, 5) literally translation of the idioms, 6) directly descriptions.

Keywords: humor, Humor Strategies, Isan Folk Tales

บทนำ

อารมณ์ขันเป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่ในสายเลือด โดยเฉพาะในสังคมไทยที่จะเห็นอารมณ์ขันแทรกอยู่กับการแสดงพื้นบ้านในลักษณะต่าง ๆ (วรรณวาทย์ หงส์จินดา, 2538, น. 59) และยังปรากฏอารมณ์ขันอยู่ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น ระเด่นลันได พระมเหศวรเถลิง เป็นต้น ดังที่กุหลาบ มัลลิกะมาส (2528, น. 82) กล่าวว่า อารมณ์ขัน คือ คุณสมบัติประการหนึ่งในวรรณคดีซึ่งเป็นเครื่องผ่อนคลายความเครียด อารมณ์ และสร้างความบันเทิงได้ดี

นิทานก้อม เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านขนาดสั้นของชาวอีสานมีเนื้อหาสนุกสนานสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้ฟัง บางครั้งเป็นเรื่องหยาบโลน หรือความสัมพันธ์ทางเพศที่ผิดปกติวิสัยและขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม แต่ชาวอีสานก็ยอมรับนิทานก้อมในฐานะเครื่องบันเทิงอารมณ์และได้รับความนิยมในสังคมอยู่ไม่น้อย

ชาวอีสานนิยมเล่ากันอย่างแพร่หลาย เรื่องราวที่นำมาเล่าล้วนแต่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวอีสานทั้งสิ้น ดังที่จารุวรรณ ธรรมวัตร (2555, น. 12) กล่าวไว้ว่า ชาวอีสานนิยมเล่านิทานก้อมสู่กันฟังอย่างเพลิดเพลิน ผู้เล่านิทานนั้นต้องผ่านประสบการณ์ชีวิต มีความรู้กว้างขวาง สามารถเล่าได้อย่างไพเราะ ถ้าครอบครัวใดมีความสามารถด้านหมอลำก็จะเล่านิทานโดยการลำ หากผู้เล่าเป็นวัยหนุ่มและวัยทำงาน ก็ชอบเล่าและชอบฟังนิทานมุขตลกที่เรียกว่านิทานก้อม ซึ่งบริบทของการเล่าอาจเป็นช่วงเวลาว่างงาน แล้วมีการพบปะสังสรรค์ จึงมีการสอดแทรกนิทานก้อมเป็นของแถมและเป็นสิ่งจูงใจในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จึงถือได้ว่านิทานก้อมเป็นวรรณกรรมสำเร็จอารมณ์ที่มีความสนุกเพลิดเพลิน

ปัจจุบันนิทานก้อมไม่ใช่วรรณกรรมมุขปาฐะเพียงอย่างเดียว แต่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการบันทึกการแสดงนิทานก้อมผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการถ่ายทอดในลักษณะนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสังคม เพราะโอกาสที่คนอีสานจะมาพบปะสังสรรค์กันเหมือนเมื่อในครั้งอดีตน้อยลงยูทูป (YouTube) ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่วิดีโอการแสดงนิทานก้อมอีสานที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยจากการสำรวจ

ช่องยูทูปนิทานก้อมอีสานพบว่าช่องยูทูป THAI TALE มีผู้ติดตามสูงสุด จำนวน 1.74 ล้านคน ซึ่งมีการนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ

จากงานวิจัยที่ผ่านมาปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับนิทานก้อมไว้ไม่มากนัก เช่น กนกศักดิ์ ธาณี (2556) “เรื่องเล่าตลกกับการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในวีดิทัศน์นิทานก้อมสำนวนอีสาน” วีรภัทร บุญมา (2559) “การปรับตัวของนิทานก้อมบนยูทูป” และปรีชา จันทร์เทพ (2561) “นิทานก้อมอีสานคุณค่าและการอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตของคนอีสาน”

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น นิศารัตน์ สุทธิธรรม (2543) “วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในบทกวีเรื่องเพลงจากอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ <http://www.sanook.com/joke>” ศิริพร ภักดีผาสุข (2549) “อารมณ์ขันในการ์ตูนการเมืองไทย” ปรัชญาพร ทองประสิทธิ์ (2555) “การศึกษาการใช้ภาษาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันไทยในละครตลกสถานการณ์” และวีณา วุฒิจำนง (2562) “กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจำอวดหน้าจอ”

เมื่อผู้วิจัยนำงานวิจัยข้างต้นมาประมวลรวมประเด็นในการศึกษา พบว่ายังไม่มีงานวิจัยของผู้ใดที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานิทานก้อมอีสานในช่องยูทูป THAI TALE เพื่อศึกษาวิธีการสร้างอารมณ์ขันของนิทานก้อมในบริบทสังคมชาวอีสาน

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานช่องยูทูป THAI TALE

ขอบเขตของการวิจัย

เก็บข้อมูลจากคลิปวิดีโอ นิทานก้อมพื้นบ้านอีสานช่องยูทูป THAI TALE ที่มีจำนวนผู้เข้าชมมากกว่า 1,000,000 ครั้ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 (ณ วันที่ 25 ธันวาคม 2563) จำนวน 62 เรื่อง ดังนี้

1. จอบถ่ายคลิยผู้สาว (25 ก.พ. 60)	21. ขึ้นสวรรค์ (19 ก.ค. 60)
2. รหส์ลับหลอยเมียเขา (25 ก.พ. 60)	22. ผีมาใหม่ (24 ก.ค. 60)
3. หลอยเสียเมีย (25 ก.พ. 60)	23. สาวแพนยังบริสุทธิ์ (4 ส.ค. 60)
4. สวมฮักสวมฮอย (25 ก.พ. 60)	24. สาวแพนจุ่มโปัะ (12 ส.ค. 60)
5. ผู้สาวมักของใหญ่ (25 ก.พ. 60)	25. สาวแพนอยากได้ผัว (19 ส.ค. 60)

6. มั่นบ่มแน่นพ้อมึง (4 เม.ย. 60)
7. เขยซาสแม่เฒ่าซวง (17 เม.ย. 60)
8. โจรปล้นสาวท (22 เม.ย. 60)
9. ไสว๋าแทงบ่เข้า (27 เม.ย. 60)
10. หลอยเมียอาเฮียหลี (1 พ.ค. 60)
11. สลับคู่ซู้เสี่ยว (9 พ.ค. 60)
12. จังซี่ต้องตีไข่ (19 พ.ค. 60)
13. สาวแพนมักของเก่า (27 พ.ค. 60)
14. สาวแพนแหวนชำได้ (2 มิ.ย. 60)
15. โจรปล้นน้ำมันหมู (7 มิ.ย. 60)
16. ขอเมียเสี่ยว (16 มิ.ย. 60)
17. ตัวเบิ่งของสาวแพน (23 มิ.ย. 60)
18. ลักหลอยสาวแพน (29 มิ.ย. 60)
19. สาวแพนผัดผี่ (5 ก.ค. 60)
20. โจรสายหื่น (10 ก.ค. 60)
41. ตรวจสาวแพน (17 มี.ค. 61)
42. นางฟ้าหรีอ่าฝิบบ (10 ก.พ. 61)
43. มักดัมมี (20 พ.ค. 61)
44. ปล้นเอาบุญ (24 พ.ค. 61)
45. เสียเคราะห์แก่กะลำ (3 มิ.ย. 61)
46. หลอยน้ำสาว (19 มิ.ย. 61)
47. ปุนาซาแก (4 ก.ค. 61)
48. เอ็ดของ (15 ก.ค. 61)
49. ผีเผดอยากลงนาฮก (18 ก.ค. 61)
50. บ้าสมบัติ (29 ก.ค. 61)
51. ฟนพิชปลาตูก (14 ส.ค. 61)
26. ขอครางได้บ่ (27 ส.ค. 60)
27. ไข่ตังสาวแพน (16 ก.ย. 60)
28. สาวแพนยังบ่สุด (3 พ.ย. 60)
29. สาวแพนกับบักแตง (11 พ.ย. 60)
30. ขอเบิ่งแน (19 พ.ย. 60)
31. กลิ่นของสาวแพน (25 พ.ย. 60)
32. เข้าเบ็ดแล้ว (27 พ.ย. 60)
33. สาวแพนตีแตก (5 ธ.ค. 60)
34. สิตอบแพนแม่เฒ่า (12 ธ.ค. 60)
35. ล่อเบิ่งของสาวแพน (31 ธ.ค. 60)
36. หมอเทวดา (3 ม.ค. 61)
37. เชื้อหมอย่อนเรียนมา (14 ม.ค. 61)
38. ต่อแขนต่อขา (22 ม.ค. 61)
39. บักตาเดียว (28 ม.ค. 61)
40. ถ่าดูคนม (10 ก.พ. 61)
52. ของแท้หรือของปลอม (23 ส.ค. 61)
53. เคียวอีหลี (1 ก.ย. 61)
54. ลงโองกับเมียเพิน (22 ก.ย. 61)
55. ตรวจภายใน (8 ต.ค. 61)
56. สาวเก็บกด (16 พ.ย. 61)
57. สาวขี้เหล้า (22 พ.ย. 61)
58. เอ็ดลูกแทน (24 พ.ย. 61)
59. นมบ่สำกัน (27 พ.ย. 61)
60. ถักหลอยเมีย (7 ธ.ค. 61)
61. หม่องมักบักตาเดียว (20 ธ.ค. 61)
62. คาถาหลอยผู้สาว (28 ธ.ค. 61)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขัน

ทฤษฎีอารมณ์ขัน (Humor Theory) คือทฤษฎีที่พยายามอธิบายอารมณ์ขัน หน้าที่ทางสังคมของอารมณ์ขัน และปัจจัยที่ส่งผลต่ออารมณ์ขัน (สุพานี วรรณการ, 2556, น. 204) Bernard S. Coyne (1974, p. 562-564, อ้างถึงใน กัญญา นาคสิทธิวิงษ์, 2531, น. 21-24) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีอารมณ์ขันไว้ว่า จากความคิดนักปราชญ์หรือนักทฤษฎีได้กล่าวถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขันไว้หลายลักษณะ ซึ่งแบ่งความคิดนั้นออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ เห็นว่าอารมณ์ขันและเสียงหัวเราะเป็นความน่ากลัว ความก้าวร้าว ความด้อยต่ำ และเห็นว่าอารมณ์ขันเป็นสิ่งบริสุทธิ์ เป็นความสนุกสนานไม่มีพิษภัย หรือหากจะแบ่งให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็สามารถแบ่งทฤษฎีอารมณ์ขันได้ 3 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง (Superiority and Degradation) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุด และยังคงใช้ได้จนถึงปัจจุบัน ทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่า ผู้ที่จะหัวเราะนั้นจะต้องอยู่ในตำแหน่งเหนือกว่าผู้ที่ถูกหัวเราะ

2. ทฤษฎีความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Incongruity, Frustration of Expectation and Bisociation) ทฤษฎีกลุ่มนี้ได้รับความเชื่อถืออย่างกว้างขวาง เชื่อว่าสิ่งที่จะทำให้เกิดขบขันได้นั้นเกิดจากการผิดความคาดหวังในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ (Bisociation) เป็นทฤษฎีที่เหตุการณ์อย่างหนึ่งสามารถมีความหมายที่แตกต่างกันไปทั้งสองอย่าง และความหมายอย่างหนึ่งของเหตุการณ์นั้นถูกเข้าใจไปเป็นอีกความหมายหนึ่งในทันทีทันใด

3. ทฤษฎีการผ่อนคลายจากความตึงเครียด และการหลุดพ้นจากการไม่กล้าแสดงออก (Relief of Tension and Release from Inhibition) ทฤษฎีนี้เห็นว่าอารมณ์ขัน เป็นกระบวนการผ่อนคลายความเครียดหรือความอัดอั้นของมนุษย์ในภาวะปกติที่อยู่ในความถูกต้องของสังคม และความยับยั้งชั่งใจ ซึ่งเมื่อมนุษย์เกิดอารมณ์ขันจะถูกทำให้หลุดพ้นจากภาวะดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขัน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขันและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานก้อม

2. เก็บข้อมูลจากคลิปวิดีโอ นิทานก้อมอีสานช่องยูทูป THAI TALE ตามที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตการวิจัย ได้ข้อมูลจากคลิปวิดีโอ นิทานก้อมอีสานที่ใช้ในงานวิจัย จำนวน 62 เรื่อง

3. วิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันจากคลิปวิดีโอในทันทก้อมพื้นบ้านอีสานช่องยูทูบ THAI TALE โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขันและงานวิจัยที่ได้ศึกษามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาทกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานช่องยูทูบ THAI TALE ผู้วิจัยจำแนกทกลวิธีการสร้างอารมณ์ได้ 2 ประเภท ได้แก่ ทกลวิธีด้านเนื้อหา และทกลวิธีด้านภาษาดังนี้

1. ทกลวิธีด้านเนื้อหา

ทกลวิธีด้านเนื้อหาเป็นทกลวิธีสร้างอารมณ์ขันจากเนื้อหาที่มีความขัดแย้งกันหรือเข้ากันไม่ได้ โดยเนื้อหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ผู้รับสารคิดผิดความคาดหมายจากความเป็นจริง จึงทำให้เกิดอารมณ์ขันจากการศึกษาในทันทก้อมอีสานพบว่ามีทกลวิธีด้านเนื้อหา ได้แก่ การหักมุม การล้อเลียน การตีความผิด การสร้างเรื่องสัปดน การกล่าวขัดแย้งกับพฤติกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้น และการใช้ตรรกะที่ผิดดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การหักมุม

การหักมุม คือ การนำคำพูดหรือบทสนทนาของตัวละครมาใช้ในการหักมุมจบอย่างทีผู้รับสารไม่ได้คาดคิด หรือผิดแผกไปจากสิ่งที่ดำเนินมาตั้งแต่ต้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

นิทานก้อมเรื่อง ผีมาใหม่ เนื้อเรื่องกล่าวถึงผี 4 ตนนั่งคุยกันว่าตายเพราะอะไร ผีตัวแรกเล่าว่า “ตนเป็นทหารออกลาดตระเวนเหยียบกับ” ผีตัวสองถามว่า “เหยียบกับระเบิด” ผีตัวแรกบอกไม่ใช่ เหยียบกับดักหนู แล้วเป็นบาดทะยักตาย ผีตัวที่สองเล่าว่านั่งกินเหล้าอยู่ที่โรงเลก แล้วมีคนตามมาทวงเงิน คนเหล่านั้นพกปืนมาด้วย ผีตัวที่สามจึงถามว่า “เขาเอาปืนยิงอ้ายบ่” ผีตัวที่สองเล่าต่อว่าไม่ได้ยิง แต่สะตุงตั้งตักตักเตี้ยงคอกหักตาย (ทั้งหมดทีเล่าคือความฝัน) ผีตัวที่สามเล่าว่ามีกลุ่มโจรมาข่มขืนตน ตนต่อสู้จนคว้าไม้ได้

ผีตัวที่สอง : ฟาดไปที่หัวมันเลย

ผีตัวที่สาม : บ่ ข้อยมาหนุนหัว ให้มันค่อย ๆ เอ็ด เอ็ดหยังกะเอ็ดโด

ผีตัวที่สอง : ยามหน้าสิ่วหน้าขวานมึงยังท้วงหัวมึงอยู่เนาะ

ผีตัวที่สาม : ข้อยกะดิน ๆ อีก จนมีอมันหลุดออกจากปากข้อย ข้อยเลยตะโกนดังเลย

ผีตัวที่สอง : เอ็นให้คนมาช่วยเขา

ผีตัวที่สาม : บ่ ข้อยบอกว่าค่อย ๆ เอ็ด ได้ทุกคน

ผีตัวที่สอง : โอ้ย! เป็นผู้หญิงมึงกะบ่หวงตัวเลยนะ

ผีตัวที่สาม : ขอสรูปแล้วข้อยกำลังใส่เสื้อผ้าอยู่อ้าย โจรมันกะแล่นไปแม่นบ่ มันก็
แล่นกลับมา ข้อยนี้ถูกแมงงอดตายก่อนแหล่ข้อย เสียตายอีหลียังบ่ได้อีกยกเลยนิ

ผีตัวที่สาม : ที่เขาจับมานี้ เขาบ่ได้เอ็ดหยังจ้อย ถูกแมงงอดตอดตาย

จากนั้นผีตัวที่สามจึงถามผีตัวที่สี่ว่าแล้วพี่เป็นอะไรตาย ผีตัวที่สี่ตอบว่า “กูยังบ่
ทันได้ตาย กูมานั่งซื้อเสื้อ ๆ” จะเห็นได้ว่านิทานก้อมเรื่อง ผีมาใหม่ มีการสร้างอารมณ์ขันโดยการ
หักมุมด้วยคำพูดตลอดทั้งเรื่อง รวมทั้งตอนจบก็จบด้วยการหักมุมโดยผีตัวที่สี่ไม่ใช่ผีแต่เป็นคนที่มา
ถ่ายอุจจาระ ทำให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ขัน

1.2 การล้อเลียน

การล้อเลียนคือการแสดงคำพูดหรือพฤติกรรมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อยั่ว
เย้าเสียดสีลักษณะทางกายภาพของผู้ที่ถูกกล่าวถึง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2

นิทานก้อมเรื่อง ขอบึงแน เนื้อเรื่องกล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่พยายามเกลี้ยกล่อม
ให้ลูกสาวแต่งงานกับผู้มีอิทธิพล แต่ลูกสาวไม่ยินยอมแต่งงานด้วย จึงวางแผนกับปานเทพให้หลอก
ท่านรองฯ ว่าเป็นสามีของตน เมื่อท่านรองฯ เห็นปานเทพก็ตกใจเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะ
ไม่หล่อแล้ว ยังมีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ด้วย

ท่านรองฯ : มันเป็นไผ

ลูกสาว : ผัวข้อยเอง

ท่านรองฯ : อะ! น้องแพนได้ปลาไหลเป็นผัวบ่ เป็นหยังคิดสั้นจั่งซี่ บ่มีความคิดบ่
ไปเอาคนจั่งซี่มาเอ็ดผัวบ่ คบกันมาโดนแล้วบ่

ลูกสาว : คบกันมาได้ 1 ปีแล้ว

จากบทสนทนาในนิทานก้อมข้างต้น จะเห็นได้ว่าตัวละครปานเทพถูกล้อเลียน
โดยการเปรียบเทียบกับปลาไหล ซึ่งมีลักษณะคล้ายปานเทพเพราะลักษณะทางกายภาพของ
ปานเทพนั้น ไม่มีผม หน้ากลม ๆ ไม่มีฟัน เมื่อผู้รับสารมองเห็นตัวละครปานเทพด้อยต่ำกว่าตนและ
รู้สึกว่าเขาเหนือกว่าจึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

1.3 การตีความผิด

การตีความผิด คือ การตีความถ้อยคำที่ผิดจากเจตนาของผู้ส่งสาร ซึ่งมักเกิดจากการขาดประสบการณ์ตรง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3

นิทานก้อมเรื่อง สาวแพนยังบริสุทธิ์ เนื้อเรื่องกล่าวถึง หนุ่มสาวคู่หนึ่งที่เข้าพักในโรงแรมม่านรูด ผู้ชายไม่มีประสบการณ์เรื่องเพศ จึงโทรศัพท์ไปปรึกษาขอคำแนะนำจากพี่ชาย

อ้ายหมาน : โตกะแก้ว 2 คนเลย ให้ผู้หญิงนอนข้างล่าง แล้วโตกะนอนข้างเตียง
แล้วกะ...กะจ๊กๆ

เพียว : เออ ๆ โอเคอ้าย ขอขอบคุณหลาย ๆ

สาวแพน : เอ็ดหยังต่ออ้าย

เพียว : นื่องหล้าอยู่ล่าง อ้ายอยู่เตียง (ขึ้นไปที่พื้น แล้วตนก้นนอนบนเตียง)

สาวแพน : เอ็ดจั่งได้ต่อละอ้ายเพียว มันหนาวได้

เพียว : กะเอ็ดจั่งซีละ

สาวแพน : โอ้ย! จั่งปึกคัก ไปเลย ๆ เสียเวล่ำเวลา

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงการตีความประโยค “ผู้หญิงนอนข้างล่าง” “โตกะนอนข้างเตียง” ไม่ตรงตามเจตนาในการสื่อสารของอ้ายหมาน โดยเพียวตีความว่าผู้หญิงนอนที่พื้นห้อง ส่วนตนนอนบนเตียง ผู้รับสารมองเห็นความผิดพลาดในการตีความที่เกิดจากการขาดประสบการณ์ อย่างน่าอับอายจึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

1.4 การสร้างเรื่องสัปดน

การสร้างเรื่องสัปดนคือการสร้างพฤติกรรมตัวละครให้มีลักษณะนิสัยหยาบโลน หรือมีพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกตวิสัยขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีงาม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4

นิทานก้อมเรื่อง พนพิชปลาตุก เนื้อเรื่องกล่าวถึงน้องภรรยานำกับข้าวไปส่งให้พี่เขยที่ทุ่งนา โดยก่อนกลับพี่เขยสั่งน้องภรรยาให้รอเพื่อนำปลาที่จับได้ไปด้วย แต่เมื่อพี่เขยเดินลงไปในหีบปลาที่ขังไว้ในคลองก็ส่งเสียงร้องอย่างทรมานว่าถูกพิษเงี่ยงปลาตุกตำเข้าที่อวัยวะเพศ น้องภรรยาจึงเข้าไปช่วยพุงขึ้นจากน้ำ

น้องภรรยา : เอ็ดจั่งได้ ๆ

พี่เขย : มันต้องถอนพิษ ส่อยอ้ายถอนพิษได้บ่

น้องภรรยา : อ้าย แล้วเขาถอนพิษจั่งได้ละ

พี่ชาย : ปายากอัยสสอนให้ เคยเรียนมาบ่ ตอนประถมคือดูพิซงนี่ละ มัน
กัดหม่องได้ เฮากะดูดหม่องฮั่น ที่งูมันกัดนั้นละหล้าเอ้ย

น้องภรรยา : แล้วอันนี้ข้อยต้อง เอ่อ....

พี่ชาย : เร็ว ๆ น้อง พิซคือสิแล่นแล้ว ฟ้าวเด้อหล้า เร็ว ๆ รีบนอนลงมา

น้องภรรยา : อ้ายมันคือบวม

พี่ชาย : โอ้ย! มันบวมแม่นเบาะ แสดงว่าพิซมันเริ่มแล่นแล้ว ฟ้าวดูตอน
พิซออกถ้าแม่ เตี้ยมันสิแล่นเข้าหัวใจอ้าย

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นได้ว่าพี่ชายมีเจตนาหลอกล่อนภรรยาให้ใช้ปากดูด
พิซเจียงปลาตุกให้ตน แต่แท้จริงแล้วพี่ชายต้องการให้น้องภรรยาใช้ปากสำเร็จความใคร่ให้กับตน
ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีงาม ผู้รับสารมองเห็นพฤติกรรมของพี่ชาย
ที่หยาบโลนถูกปลดปล่อยจากกรอบความถูกต้องของสังคม จึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

1.5 การกล่าวขัดแย้งกับพฤติกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้น

การกล่าวขัดแย้งกับพฤติกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้นคือการใช้ถ้อยคำที่มีความขัดแย้งกับ
พฤติกรรมหรือคำพูดที่เพิ่งเกิดขึ้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5

นิทานก้อมเรื่อง ปูนาขาเก เนื้อเรื่องกล่าวถึงทิดหมานที่มีนิสัยชอบสั่งสอนผู้อื่นวัน
หนึ่งไปเจอเพื่อนนั่งดื่มสุรายู่ จึงเข้าไปบอกว่าการดื่มสุราเป็นสิ่งไม่ดี ควรลดละเลิก

ทิดหมาน : ศีล 5 ก็รักษาไม่ได้

อ้อด : กินสื้อ ๆ มันสิผิดม่องได้

ทิดหมาน : จิด สุหลายเนาะ เหล้ามันทำลายสุขภาพ เป็นโรคตับแข็ง โรคแทรก
ซ้อนอีกหลายอย่าง ตายอย่างเชียดพุ้นละเว้ย

อ้อด : เจ้าบ่กินเบาะ

ทิดหมาน : สิกินเฮ็ดหยัง กะสอนอยู่บ่ได้

ปานเทพ : เอ้า เอาจักเบ็ก

ทิดหมาน : เวลากูสิเว้าหยังเป็นสาระประโยชน์ บ่มีไผฟัง เออ! เดี่ยวสิหาว่าหยัง

หลังจากนั้นทิดหมานก็ดื่มสุราและสูบบุหรี่ของเพื่อน ๆ จนหมด จะเห็นได้ว่า
ทิดหมานกล่าวว่าตนไม่ดื่มสุรา แต่พฤติกรรมของทิดหมานที่ดื่มสุราจนเมาอย่างขาดสตินั้น ขัดแย้ง
กับบทสนทนาในก่อนหน้านี้ ผู้รับสารมองเห็นถึงความไม่เข้ากันระหว่างคำพูดกับพฤติกรรมของ
ทิดหมานจึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

1.6 การใช้ตรรกะที่ผิด

การใช้ตรรกะที่ผิดคือการให้เหตุผลที่ไม่เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้องและสมเหตุสมผล โดยตัวละครจะมีพฤติกรรมที่ขาดสติปัญญาหรือขาดความรู้ขาดประสบการณ์ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6

นิทานก้อมเรื่อง ขึ้นสวรรค์ เนื้อเรื่องกล่าวถึงชายคนหนึ่งฝันว่าปู่ที่ตายไปแล้วมาต่อว่าตนว่าไม่เคยทำบุญไปให้ ตอนนี้อยู่บนสวรรค์แต่หนาวมาก อยากให้หลานนำผ้าห่มไปทำบุญให้ เมื่อตื่นขึ้นมาหลานจึงรีบไปซื้อผ้าห่มเพื่อจะนำไปให้ปู่บนสวรรค์ เมื่อมีคนมาผ่านมาจึงถามว่าจะเอาผ้าห่มไปให้ปู่บนสวรรค์ได้อย่างไร คนเฒ่าจึงตอบว่าให้เฒ่าผ้าห่ม ชายคนดังกล่าวก็บอกว่าจะเผาได้อย่างไรเพราะเพิ่งซื้อมาใหม่ ๆ ต่อมาชายคนหนึ่งขับรถยนต์ผ่านมา ชายคนดังกล่าวก็ถามคำถามเดิมว่าจะนำผ้าห่มไปให้ปู่บนสวรรค์ทำอย่างไร ชายขับรถยนต์จึงตอบว่าให้นำไปถวายวัด แต่ชายคนดังกล่าวบอกว่าถ้านำไปถวายวัดผ้าห่มก็จะอยู่ที่วัด พระก็จะเป็นผู้ใช้ ไม่ได้นำไปให้ปู่บนสวรรค์ ชายคนนี้จะเดินไปเรื่อย ๆ จนเจอคู่รักคู่หนึ่ง เขาถามว่าจะไปไหนกัน หนุ่มสาวคู่นี้จึงตอบว่าจะไปขึ้นสวรรค์ ชายคนนี้ได้ใจมากที่มีคนจะไปสวรรค์ จึงฝากผ้าห่มไปให้ปู่บนสวรรค์ด้วยคู่รักสบโอกาส เพราะยังไม่มีอะไรเป็นทีนอน จึงรับปากว่าจะนำไปให้ปู่ของชายดังกล่าวบนสวรรค์

จากนิทานก้อมเรื่อง ขึ้นสวรรค์ จะเห็นได้ว่าเรื่องนี้สร้างอารมณ์ขันจากพฤติกรรมของตัวละครที่ใช้ตรรกะผิด ๆ ขาดความรู้และประสบการณ์ เพราะตามความเชื่อของศาสนาพุทธการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนที่ล่วงลับไปนั้นมีหลายวิธี วิธีที่คนส่วนใหญ่นิยมคือการนำสิ่งของไปถวายแด่พระสงฆ์ที่วัด แต่ตัวละครดังกล่าวไม่มีความรู้ในเรื่องการทำบุญ แม้จะได้รับคำตอบจากทุกคนที่ตนพบก็ไม่เชื่อคำแนะนำผู้ใดเลย เพราะคิดว่าทุกคนไม่ได้ไปสวรรค์ จนกระทั่งเจอคู่รักที่ตอบว่าจะไปขึ้นสวรรค์ จึงฝากผ้าห่มไปให้ปู่เพราะเชื่อว่าจะไปสวรรค์จริง ซึ่งคำว่า “ขึ้นสวรรค์” ของหนุ่มสาวคู่นี้หมายถึงการมีเพศสัมพันธ์กัน ผู้รับสารมองเห็นความเหนือกว่าของตนที่ค้นพบความบกพร่องทางสติปัญญาของผู้อื่น จึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2. กลวิธีด้านภาษา

กลวิธีด้านภาษาเป็นกลวิธีที่สร้างอารมณ์ขันจากการใช้ภาษา โดยภาษาที่ใช้จะมีความแตกต่างจากภาษาทั่วไป หรือการใช้ภาษาที่มีความหมายขัดแย้งกัน เพื่อให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ขันจากการศึกษานิทานก้อมอีสานพบว่า มีกลวิธีด้านภาษา ได้แก่ การใช้คำกำกวม การใช้คำพ้อง

การใช้สัญลักษณ์ การกล่าวเกินจริง การแปลสำนวนตามความหมายประจำ การใช้การพรรณนาหรือบรรยายอย่างตรง ๆ

2.1 การใช้คำกำกวม

การใช้คำกำกวมคือการใช้ถ้อยคำที่สามารถตีความได้หลายความหมาย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7

นิทานก้อมเรื่อง หลอยเมียอาเฮียหลี เนื้อเรื่องกล่าวถึงเฮียหลีเจ้าของอู่ซ่อมรถและภรรยา วันหนึ่งทิดหมาบนมาขอยืมหินลับมีดของเฮียหลี เฮียหลีจึงให้ทิดหมาบนไปเอาหินลับมีดจากภรรยาของตน

ทิดหมาบน : ขอยืมหินฝนมีดแต่

เฮียหลี : มายืมหินฝนมีดร้านซ่อมจักรยาน โอ้ย! ไป ๆ ไปเอากับเมียอยู่ในบ้านไป

ทิดหมาบน : เจ้ (เสียงเรียก)

เจ้ : เอ้า! เจ้ามาเห็ดหยังละนั่น

ทิดหมาบน : คือ เฮียบอกขอยืมมาเอาเจ้านั้นนะ

เจ้ : เฮียนั่นบ่ บอกให้เจ้ามาเอากับข้อย ข้อยบ่เชื่อเจ้าดอก ข้อยสิไปถามเฮียก่อน

ทิดหมาบน : เอ้า! ไปถามดิละ พี่น้าเองให้มาเอาเจ้านี้มา

เจ้ : เฮีย ๆ เจ้าให้อ้ายทิดหมาบนมาเอากับข้อย

เฮียหลี : เออ ก็ให้มันไป สิบแพงไว้เห็ดหยัง แบ่ง ๆ กันไป ให้มันเอาแล้ว แล้วไป

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำว่า “เอากับเมีย” เป็นคำกำกวมมีความหมายได้หลายนัย โดยความหมายคำว่า “เอากับเมีย” ของตัวละครเฮียหลี หมายถึง ไปเอาหินลับมีดจากภรรยาของเฮียหลี แต่ตัวละครทิดหมาบน หมายถึง การมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาของเฮียหลี ผู้รับสารมองเห็นความไม่เข้ากันระหว่างความหมายในสถานการณ์จริงและความหมายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2.2 การใช้คำพ้อง

การใช้คำพ้องคือการนำคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่รูปเขียนและความหมายแตกต่างกันมาใช้เป็นบทสนทนาของตัวละครเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8

นิทานก้อมเรื่อง เข้าเมิดแล้ว เนื้อเรื่องกล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่เพิ่งขายข้าวได้เงินจำนวนมาก ลูกสาวจึงคิดจะขอเงินพ่อแม่เพื่อซื้อโทรศัพท์ใหม่ แต่บังเอิญได้ยินพ่อแม่คุยกันว่าเข้าหมดแล้ว

แม่ : เข้าอีกจักหน้อยแต่เฒ่า

พ่อ : เข้าเมิดแล้ว เข้าเมิดแล้ว

แม่ : เมิดแล้วบ่เฒ่า โอ้ย!

ลูกสาว : เข้าเมิดแล้ว (ผ่านมาได้ยิน เสียใจมาก)

.....เข้าวันรุ่งขึ้น.....

พี่สาว : น้องฮ้องให้เฮ็ดหยัง ไผเฮ็ดน้องบอกเอ้อยมา

พ่อ : เป็นหยังละอินาง คือตาแดง ๆ

ลูกสาว : ข้อยอยากได้โทรศัพท์

พ่อ : โอ้ย! อยากได้โทรศัพท์กะไปเบ็งติ มันสิเครื่องละท่อได้ มาเอาเงินกับพ่อ
เนี้ย เงินเปอเลอะเปอเต๋อ

ลูกสาว : ก็เมื่อคืนนี้ ข้อยเห็นเจ้ากับอ๊แม่คุยกันว่า เข้าเมิดแล้ว เข้าเมิดแล้ว

จากบทสนทนาข้างต้นตัวละครลูกสาวเข้าใจว่า “เข้าเมิดแล้ว” หมายถึง ข้าวในถังฉางหมดแล้ว เพราะคำว่า ข้าว ในภาษาอีสาน ออกเสียงว่า เข้า ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า เข้า ที่หมายถึง ทำให้เคลื่อนไปข้างใน จึงทำให้ลูกสาวเข้าใจผิดว่าข้าวหมดแล้ว ในความเป็นจริงคำว่า “เข้าเมิดแล้ว” หมายถึงการร่วมเพศของพ่อกับแม่ ผู้รับสารมองเห็นความไม่เข้ากันของภาษาที่ใช้จนเกิดการตีความหมายไปคนละทิศทาง จึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2.3 การใช้สัญลักษณ์

การใช้สัญลักษณ์คือสื่อแทนความคิดหรือลักษณะบางประการของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นความคล้ายคลึงหรือความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับสิ่งที่ถูกแทนหรือความเป็นตัวแทนของสัญลักษณ์นั้น ในกรณีที่ไม่สามารถกล่าวถึงสิ่งนั้นได้อย่างตรงไปตรงมา เพราะขัดต่อกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยแบ่งสัญลักษณ์เป็น 2 ประเภท คือ สัญลักษณ์ตามแบบแผน และสัญลักษณ์ส่วนตัว (ทัศนีย์ กระจ่าอินทร์, 2521, น. 142-143) จากข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์พบเพียงการใช้สัญลักษณ์ส่วนตัวที่ใครคนใดคนหนึ่งใช้แทนสิ่งที่ตนต้องการกล่าวถึง เป็นลักษณะเฉพาะตนดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9

นิทานก้อมเรื่อง รหัสลับหลอกลวงเมียเขา เนื้อเรื่องกล่าวถึงสามีภรรยาคนหนึ่งที่กำลังลังกันว่าหากจะมีเพศสัมพันธ์ไม่ให้บุตรตรง ๆ ต่อหน้าผู้อื่น ให้ใช้รหัสลับคำว่า “ชักผ้า”

ภรรยา : อ้ายโก! ไปนำหาผ้าให้ช้อยแน่ เราเสียไปใส่ตั้งแต่เช้าแล้วนี่

อ้ายโก : อ้ายบ่วงดอก งานอ้ายหลาย

ภรรยา : อ้าย ๆ เอาจั่งซี่ ช้อยสิให้เงินเจ้าแล้วกัน ไปบอกเราเด้อ รีบฟ้ามาชักผ้าให้ช้อยแน่ ผ้าหลายแฉง บอกเราจั่งซันเด้ออ้ายเด้อ

.....จากนั้นอ้ายโกก็ไปตามสามีที่เล่นการพนันอยู่.....

อ้ายโก : เมียเจ้าบอกให้ไปชักผ้า

สามี : ชักผ้าอันหยั่งอีก ตอนนี้อยู่เสียอยู่ บอกมันว่าเครื่องชักผ้าเสีย มันเสียอยู่

อ้ายโก : อ้ายเมียเจ้าบอกว่าถ้าเจ้าไป สิบาคนอื่นมาชักแทน (มาตามรอบที่ 2)

สามี : มันสิบาไฟมาชักแทนก็ช่างหัวมันเถาะ ไปบอกมันอยู่เสียอยู่

จากนั้นเพื่อนสามีที่รู้รหัสลับจึงไปหลอกภรรยาเพื่อนว่าสามีให้ตนมา “ชักผ้า” แทน ทั้งสองจึงได้เสียกัน การได้กำหนดสัญลักษณ์ “ชักผ้า” แทนการมีเพศสัมพันธ์ ทำให้ผู้รับสารมองเห็นสิ่งที่ผิดความคาดหวังในการใช้สัญลักษณ์ เนื่องจากสัญลักษณ์ “ชักผ้า” นี้ ได้กำหนดให้ใช้กันเพียงสองคนสามีภรรยา แต่เมื่อมีผู้อื่นรู้ความหมายของสัญลักษณ์และมาใช้สัญลักษณ์นี้ร่วมด้วย จึงทำให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ขัน

2.4 การกล่าวเกินจริง

การกล่าวเกินจริงคือการกล่าวถึงเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ และไม่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งตัวละครจะสร้างเรื่องให้เหลือเชื่อ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10

นิทานก้อมเรื่อง สาวแพนดีแตก เนื้อเรื่องกล่าวถึง สามีภรรยาคนหนึ่งที่พักแต่งงานกัน แต่ภรรยาไม่ยอมสามีมีเพศสัมพันธ์ด้วย เนื่องจากกลัวสามีรู้ว่าตนไม่บริสุทธิ์ ภรรยาจึงนำเรื่องนี้ไปปรึกษากับแม่ของตน แม่จึงแนะนำให้ราดน้ำแดงบนที่นอนหลังมีเพศสัมพันธ์ แต่พ่อกินน้ำแดงที่ซื้อไว้จนหมดและซื้อน้ำเขียวมาแทน ลูกสาวไม่รู้จึงนำไปราดลงบนที่นอน

สามี : เฮ้ย! อีหยังนิ

ภรรยา : ก็เล็ดน้องเด้ออ้าย

สามี : เล็ดอียังคือสีเขียว...เจ้า เป็นเอเลี่ยนป

ภรรยา : บ่แม่น่ อ้ายบ่แม่น่ คือว่าอ้ายเฮ็ดน้องเฮงนั้นนา น้องกะเลยตีแตก

สามี : ตีแตก! ตีมันสี่เขียวอะเนาะ (สามีทำหน้าง)

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวละครกล่าวถึงเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะการเสียความบริสุทธิ์ครั้งแรกจนทำให้ถุงน้ำดีแตกนั้น ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ตามหลักการทางการแพทย์ แต่เนื่องจากตัวละครภรรยาต้องการแก้ไขสถานการณ์และปกปิดความจริง จึงกล่าวเรื่องที่เกินจริงออกมา ผู้รับสารมองเห็นถึงความไม่เข้ากันในการให้เหตุผลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2.5 การแปลสำนวนตามความหมายประจำ

การแปลสำนวนตามความหมายประจำคือการแปลความหมายของสำนวนด้วยความหมายนัยตรงของคำแต่ละคำ แม้ว่าตามปกติแล้วสำนวนจะเป็นถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามหมายปกติของถ้อยคำนั้น ๆ แต่มักมีความหมายในลักษณะเปรียบเทียบ (วิณา วุฒิจำนง, 2562, น. 113) ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11

นิทานก้อมเรื่อง โจรปล้นสวาท เนื้อเรื่องกล่าวถึงสองแม่ลูกที่ถูกโจรปล้นขณะตอนวิ่งไปกินหญ้า

โจร 1 : หยุด ฎบอกให้หยุด ฮ้องหาสะแตกอันหยัง นี่คือการปล้น

แม่ : สิมาปล้นอีหยังฮ้อย ฮ้อยบ่มีให้ปล้นหยังเลย

โจร 1 : ไปเอาว้มนั้นมา

โจร 2 : อ้าย ว้มนั้นถูกมัดไว้มนอยู่นั้นละ บ่ไปไสดอก ลูกสาวมันน่าสนกว่า

โจร 1 : ป้าด! ตาถึง ๆ

แม่ : มึงสิเฮ็ดหยังลูกกูหะ เฮ็ดหยังลูกกูต้องข้ามศพกูไปก่อน

ลูกสาว : อย่าเฮ็ดหยังแม่ฮ้อย ถ้าสิเฮ็ด เฮ็ดฮ้อยผู้เดียว

แม่ : บ่ต้องยุ่ง บ่ต้องมาเสือก ให้คุณโจรพิจารณาเอาเอง

โจร 2 : เอาซีชะ เหามนโจรมีสัจจะ เฮาบ่เฮ็ดผู้เฒ่ากับเด็กน้อย

แม่ : เป็นโจรอีหลีบ่

โจร 2 : เอ้า! กะโจรอีหลีแมะ โหดสำนี้แมะ

แม่ : ถ้าเป็นโจรอีหลิมึงต้องฮู้จักคำนี้

โจร 2 : คำหยัง

แม่ : บ่มีสัจจะในหมูโจร

จากบทสนทนาข้างต้นกล่าวถึงสำนวน “ไม่มีสัจจะในหมู่มโจร” ซึ่งมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบว่า “คนพาลย่อมไม่รักษาคำพูด” แต่ตัวละครแม่แปลความหมายสำนวนตามความหมายนัยตรง เพื่อต้องการให้ตัวละครโจรไม่รักษาคำพูดที่ให้ไว้ว่าจะไม่ทำอันตรายแก่เด็กและคนชรา ซึ่งตัวละครแม่ไม่ต้องการให้เป็นเช่นนั้น เพราะต้องการให้โจรทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางเพศกับตน ผู้รับสารมองเห็นถึงความไม่เข้ากันระหว่างความหมายของสำนวนกับการแปลสำนวนตามความหมายประจำคำแต่ละคำ ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2.6 การใช้การพรรณนาหรือบรรยายอย่างตรง ๆ

การใช้การพรรณนาหรือบรรยายอย่างตรง ๆ คือการพรรณนาหรือบรรยายเพื่อถ่ายทอดความคิดของผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสาร และการบรรยายนั้นก่อให้เกิดอารมณ์ขันได้จากคำพูดหรือความคิดเห็นของผู้ส่งสารนั่นเอง (กัญญา นาคสิทธิวิธย์, 2531, น. 122) ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12

นิทานก้อมเรื่อง บ้าสมบัติ เนื้อเรื่องกล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่พ่อแม่บ้าสมบัตินัก บังคับให้ลูกสาวแต่งงานกับเสียเที่ยวที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เพราะอยากได้ทองหนึ่งปึกที่เสียเที่ยวนำมาเป็นค่าสินสอด ลูกสาวทนการบังคับแต่งงานไม่ได้จึงหนีตามแฟนหนุ่มของตนไป

ลูกน้อง : อย่าลืมเด้อ เฮ็ดจั่งไต่กะได้ ให้ลูกสาวเจ้าแต่งงานกับเสียของช้อยให้ได้
ถ้าบ่เอา สิเอาทองกลับ

พ่อ : เรื่องนี้บ่ต้องห่วงดอกเด้อ ลูกสาวช้อย ช้อยเลี้ยงมาแต่อ่อนแต่อด
ช้อยซี้ให้มันลงฮูมันกะลง ซี้ให้ขึ้นต้นไม้มันกะขึ้น

.....ลูกสาวมาได้ยินจึงหนีตามแฟนหนุ่ม.....

ลูกน้อง : สาวแพนหนีตามผู้บ่าวบ่ เฮ้ย! บ่ได้ เอาทองคืนมา

พ่อ : เดี่ยว ๆ โอ้ย! มันบ่มีปัญหารอก หนีแค่นี้

ลูกน้อง : บ่มีจั่งไต่ ไฉนมันเว้าอยู่ ลูกสาวเจ้าหนีตามผู้ชายไป

พ่อ : เดี่ยวช้อยสิไปตามมาให้ จั่งไต่มันต้องกลับมา

ลูกน้อง : ช้อยบ่ไว้ใจซุ่มเจ้า เอาซี้สา...ถ้าเจ้าอยากได้ทองนี้ เจ้าต้องมีตัวประกัน

แม่ : เอาช้อยพอได้บ่

ลูกน้อง : โอ้ย! บ่เจียมตัวเลย ให้หมู่เจ้าเอาไรเอานาหมู่เจ้าหะ มาประกันทอง

พ่อ : ได้เลย ๆ เฒ่า ๆ เดี่ยวเจ้าไปเอาโฉนดที่นา 500 ไร่ มาประกันไว้ก่อน

จากนั้นพ่อก็เอาทองที่ได้มาไปขายปรากฏว่าเป็นทองปลอมทั้งหมด ทำให้ต้องเสียทีนาไปโดยไร้ประโยชน์ จะเห็นได้ว่าบทสนทนาข้างต้นเป็นการใช้ภาษาบรรยายอย่างตรง ๆ

เพื่อถ่ายทอดความคิดของตัวละคร โดยที่ผู้รับสารไม่ต้องใช้ความคิดหรือการตีความเหมือนกับเรื่องอื่น ๆ อีกทั้งผู้รับสารยังมองเห็นความเหนือกว่าที่ตนไม่ได้เป็นเป้าของอารมณ์ขัน เหมือนกับตัวละครพ่อแม่ที่ถูกเสียและลูกน้องหลอกเอาที่นาไป จึงทำให้เกิดอารมณ์ขัน

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาทศวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานช่องยูทูบ THAI TALE พบว่านิทานก้อมอีสานช่องยูทูบ THAI TALE ปรากฏทศวิธีการสร้างอารมณ์ขันจำนวนทั้งสิ้น 12 ทศวิธี แบ่งเป็นทศวิธีด้านเนื้อหา 6 ทศวิธี ได้แก่ 1) การหักมุม 2) การล้อเลียน 3) การตีความผิด 4) การสร้างเรื่องสัปดน 5) การกล่าวขัดแย้งกับพฤติกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้น 6) การใช้ตรรกะที่ผิด และทศวิธีด้านภาษา 6 ทศวิธี ได้แก่ 1) การใช้คำกำกวม 2) การใช้คำพ้อง 3) การใช้สัญลักษณ์ 4) การกล่าวเกินจริง 5) การแปลสำนวนตามความหมายประจำ 6) การใช้การพรรณนาหรือบรรยายอย่างตรง ๆ

เนื้อหาของนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานช่องยูทูบ THAI TALE ส่วนใหญ่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา แม่ยายกับลูกเขย พี่เขยกับน้องภรรยา รวมทั้งความโง่และความฉลาดของตัวละคร และเกี่ยวกับพระสงฆ์ สอดคล้องกับวีรภัทร บุญมา (2559, น. 8) กล่าวว่านิทานก้อมนิยมเล่าเป็นร้อยแก้วมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ เรื่องผิดประเวณีในเครือญาติ ความขัดแย้งระหว่างพ่อตากับลูกเขย เรื่องของคนพิกการ และเรื่องความโง่หรือความเข้าใจผิด เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามีเนื้อหาที่ปรากฏเกี่ยวกับพระสงฆ์เพียงเรื่องเดียว ซึ่งปกติแล้วเนื้อหาของนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานจะนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องพระสงฆ์ค่อนข้างมาก ดังที่กนกศักดิ์ ธาณี (2556, น. 175) ได้สรุปว่า เหตุที่นิทานก้อมมีเรื่องพระสงฆ์ถูกนำมาล้อเลียนมากเป็นอันดับสองรองจากเรื่องเพศ เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวอีสาน และเป็นสิ่งที่ชาวอีสานตั้งความหวังว่าอยากให้เป็นไปตามวิถีทางที่ถูกต้อง แต่เนื่องจากการนำเสนอในนิทานก้อมในสื่อบนยูทูบที่ออนไลน์ไปทั่วโลก จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาไม่ให้พาดพิงถึงความเชื่อและศาสนา ดังที่วีรภัทร บุญมา (2559, น. 91) ให้เหตุผลการปรับเปลี่ยนเนื้อหานิทานก้อม ไว้ว่า การเผยแพร่ในสื่อบนยูทูบต้องมีกติกาและวินัย เนื่องจากยูทูบเองก็มีระเบียบวินัยที่ต้องปฏิบัติตาม การเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาที่เกิดขึ้นก็คือ การปรับปรุงคำพูดให้ดีขึ้น เนื้อหาให้มีความสร้างสรรค์มากขึ้นและอยู่ในขอบเขตของวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาที่ปรับเปลี่ยนนั้นยังคงสะท้อนสภาพสังคมและพฤติกรรมของคนในสังคมปัจจุบัน ทำให้ผู้รับสารรับรู้และส่งผลให้เกิดอารมณ์ขันได้ง่ายขึ้น

ในส่วนกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้านเนื้อหาปรากฏ 6 กลวิธี ได้แก่ การหักมุม การล้อเลียน การตีความผิด การสร้างเรื่องสัปดน การกล่าวขัดแย้งกับพฤติกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้น การใช้ตรรกะที่ผิด ซึ่งสอดคล้องกับวีณา วุฒิจำนง (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นในรายการจำอวดหน้าจอ ที่พบว่ากลวิธีด้านเนื้อหาปรากฏการสร้างอารมณ์ขึ้นโดยการตีความใหม่ การหักมุม การกล่าวตรงกันข้ามกับเรื่องที่เพิ่งกล่าวถึง การนำเสนอพฤติกรรมที่ผิดไปจากปกติ การกล่าวแข่ง และการล้อเลียนลักษณะทางกายภาพ และกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้านภาษาปรากฏ 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำกำกวม การใช้คำพ้อง การใช้สัญลักษณ์ การกล่าวเกินจริง การแปลสำนวนตามความหมายประจำ และการใช้การพรรณนาหรือบรรยายอย่างตรง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาพร ทองประสิทธิ์ (2555) ที่ได้ศึกษาการใช้ภาษาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นไทยในละครตลกสถานการณ์ ที่พบว่าการใช้ภาษาที่สร้างอารมณ์ขึ้นไทยได้อย่างโดดเด่นในละครตลกสถานการณ์ เรื่องเป็นต่อมีทั้งการเล่นคำด้วยการใช้คำพวน การใช้คำพ้องเสียง การดัดแปลงสำนวน การใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ การใช้ภาษาที่พิสดารเหล่านี้มาจากเสน่ห์ของภาษาไทยที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

จากกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นจะเห็นได้ว่าเนื้อหาและการใช้ภาษาในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการสร้างอารมณ์ขึ้นทั้ง 3 ทฤษฎี อีกทั้งกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสาน ยังมีบางกลวิธีที่มีลักษณะการสร้างอารมณ์ขึ้นเหมือนกับวรรณกรรมข้ามชั้นประเภทอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนีย์ กระต่ายอินทร์ (2521, น. 228) กล่าวว่าไว้ว่าการสร้างอารมณ์ขึ้นในวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทข้ามชั้นมักจะพบการใช้กลวิธีต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้คือ สร้างตัวละครให้มีบุคลิกพฤติกรรมน่าขัน วางโครงเรื่องง่าย ๆ ที่ผู้อ่านมักผิดคาด สร้างเนื้อเรื่องด้วยวิธีเหน็บแนม เสียดสี ล้อสังคม สร้างเรื่องสัปดน สร้างเรื่องให้เกินจริง ใช้สัญลักษณ์ จบเรื่องแบบผิดความคาดหมาย กำหนดให้บุคคลในเรื่องตีความประสบการณ์ผิด ใช้ตรรกวิทยาผิด ๆ การตีความหมาย การบรรยายการพรรณนาและสำนวนโวหาร

อย่างไรก็ตามแม้ว่าบางกลวิธีที่ผู้เขียนบทความต้องการให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ขึ้นจากเนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของตัวละครที่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีงาม หรือเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการล้อเลียน เสียดสีลักษณะทางกายภาพของผู้ที่ถูกกล่าวถึง ทั้งนี้ผู้รับสารยังเข้าใจว่านิทานก้อมพื้นบ้านอีสานที่ขมอยู่นั้น เป็นไปในลักษณะของการแสดงและอยู่ในกรอบการเล่น (Playful Frame) ผู้รับสารจึงไม่เห็นว่าเป็นเรื่องจริง เป็นเพียงการสร้างมุกตลกให้เกิดอารมณ์ขึ้นเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานช่องยูทูป THAI TALE สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนและการแสดงประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นเรื่องขบขัน นอกจากนั้นยังสามารถศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนิทานก้อมพื้นบ้านอีสานสำนวนต่าง ๆ ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กนกศักดิ์ ธาณี. (2556). *เรื่องเล่าตลกกับการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในวิถีทัศน์นิทานก้อมสำนวนอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
- กัญญา นาคสิทธิวงษ์. (2531). *วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในบทกวีจากนิยายสาร ขวัญห้าวระอับกระเป่าและด้วย'ตูน ฉบับพอกเกตุบุด*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก)
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2528). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2555). การแต่งแต้มวัฒนธรรมการเล่นิทานในชุมชนอีสาน. *วารสารมนุษยกับสังคม*, 1(1), น. 9-26.
- ทัศนีย์ กระต่ายอินทร์. (2521). *อารมณ์ขันในวรรณกรรมร้อยแก้วของไทยระหว่าง พ.ศ. 2453-2516*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร)
- นิศารัตน์ สุทธิวรรณ. (2543). *วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในบทกวีชิ้นเรื่องเพศ จากอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ <http://www.sanook.com/joke>*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร)
- ปรัชญาพร ทองประสิทธิ์. (2555). *การศึกษาการใช้ภาษาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันไทยในละครตลกสถานการณ์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)
- ปรีชา จันทร์เทพ. (2561). *นิทานก้อมอีสานคุณค่าและการอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตของคนอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
- วรรณวรพงษ์ หงษ์จินดา. (2538). การ์ตูนการเมืองเรื่อง SERIOS หรือข้าขัน. *ศิลปวัฒนธรรม*, 16(9), น. 59-66.

วีณา วุฒิจำนง. (2562). กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจำอวดหน้าจอ, *ภาษาสารวรรณกรรมสาร*, น. 103-118.

วีรภัทร บุญมา. (2559). *การปรับตัวของนิทานก้อมบนยูทูบ*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ศิริพร รักดีผาสุข. 2549. อารมณ์ขันในการ์ตูนการเมืองไทย. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*. 23, น. 86-143.

สุพาณี วรรณการ. (2556). *ภาษาอังกฤษในการ์ตูนหนังสือพิมพ์*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

